

Expertadvies standaard PRINCIPE UNIVERSEEL

Datum:	2 februari 2021
Versienummer:	1.0
Opdrachtgever:	Forum Standaardisatie Postbus 96810 2509 JE Den Haag 070-8887776 info@forumstandaardisatie.nl
Procedurebegeleiding:	Lost Lemon
Auteurs:	Jasper Muskiet en Arjen Brienen

Inhoud

1 Advies	3
2 Achtergrond en aanleiding	4
2.1 <i>Achtergrond</i>	4
2.2 <i>Aanleiding</i>	4
3 Betrokkenen en proces	5
4 Toelichting standaard	6
5 Toetsing van standaard aan criteria	7
5.1 <i>Toegevoegde waarde</i>	7
5.2 <i>Open standaardisatieproces</i>	8
5.3 <i>Draagvlak</i>	8
5.4 <i>Opname bevordert adoptie</i>	9
6 Advies	10

1 Advies

We adviseren Principe Universeel te verwijderen van de lijst aanbevolen standaarden. De toegevoegde waarde is afgelopen jaren voldoende gebleken, maar niet in de huidige status van de standaard. Principe Universeel wordt niet meer beheerd en de partij (Fronteers) die interesse heeft getoond om het beheer op zich te nemen is niet op korte termijn klaar om te voldoen aan de beheerlijnen voor een open standaard. Het draagvlak voor de standaard is momenteel laag, mede vanwege de achterhaalde richtlijnen. Dit draagvlak kan na actualisatie vergroten.

Aanvullende adviezen:

- We adviseren het Forum Standaardisatie en Logius om Fronteers te ondersteunen bij de ontwikkeling als eventuele beheerpartij voor de standaard Principe Universeel
- We adviseren Fronteers om de standaard opnieuw aan te melden voor de lijst open standaarden, wanneer
  - o De richtlijnen geactualiseerd zijn.
  - o Uit de community en vanuit overheden blijkt dat er draagvlak is voor de standaard.
  - o Het beheer goed georganiseerd is.

2 Achtergrond en aanleiding

2.1 Achtergrond

De Nederlandse overheid streeft naar betrouwbare gegevensuitwisseling door het gebruik van open standaarden en het voorkomen van vendor lock-in. Het actieplan "Open Overheid", de Digitale Agenda 2017 en de kabinetsreactie op het Rapport Elias benadrukken dit beleid. Om dit doel te bereiken, onderstrepen het instellingsbesluit van het Forum Standaardisatie, de Generieke Digitale Infrastructuur en de verschillende architectuurkaders het gebruik van open standaarden bij het ontwerpen of inkopen van informatiesystemen.

Een van de maatregelen om de adoptie van open standaarden te bevorderen is de publicatie en het beheer van een lijst met open standaarden waarvoor een 'pas toe of leg uit' verplichting geldt of waarvan het gebruik 'aanbevolen' is. Het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) besluit welke standaarden op deze lijst worden opgenomen. Het OBDO baseert zich hierbij op expertadviezen, openbare consultaties en adviezen van het Forum Standaardisatie.

2.2 Aanleiding

Dit document is het expertadvies over de standaard Principe Universeel. Principe Universeel is een open standaard en bevat richtlijnen voor de bouwkwaliteit van websites waardoor deze duurzaam, uitwisselbaar en goed te onderhouden worden.

Principe Universeel maakte voorheen deel uit van de standaard Webrichtlijnen 2. Naar aanleiding van Europese regelgeving verving het Forum Standaardisatie Webrichtlijnen 2 eind 2016 door EN 301 549 (in Nederland bekend als 'DigiToegankelijk') op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Principe Universeel is toen verplaatst naar de lijst aanbevolen standaarden.

Naar aanleiding van het verzoek voor verwijdering van Principe Universeel van de lijst aanbevolen standaarden is de procedure gestart om te bepalen of de standaard moet worden verwijderd.

Het verzoek voor verwijdering is op basis van drie constatering ingediend:

1. Het gebruik van Principe Universeel is afgelopen jaren alleen maar verder afgenomen.
2. De richtlijnen zijn ondertussen niet meer actueel. De specificatie van de standaard is niet meer verkrijgbaar vanuit de beheerder.
3. Het beheer (voorheen Logius) is gestopt en er is nog geen nieuwe partij naar voren gekomen om het beheer over te nemen.

Lost Lemon heeft in opdracht van het Forum Standaardisatie de finale check gedaan bij betrokken organisaties of de standaard Principe Universeel moet worden verwijderd van de lijst aanbevolen standaarden.

3 Betrokkenen en proces

Voor het opstellen van het Expertadvies is de volgende procedure doorlopen:

1. De procesbegeleiders hebben in december 2020 en januari 2021 zes gesprekken gevoerd met experts. Tijdens deze gesprekken is een beeld verkregen of en hoe de standaard gebruikt wordt binnen de betreffende organisaties. Daarnaast is beoordeeld of het verwijderen van de standaard op voldoende draagvlak kan rekenen bij de experts en dit geen consequenties heeft voor de interoperabiliteit.
2. Op basis van de gesprekken met de experts hebben de procesbegeleiders dit expertadvies opgesteld over de standaard Principe Universeel. Het concept is voorgelegd aan de verschillende experts.

De volgende experts zijn betrokken geweest bij het onderzoek:

- Jules Ernst (200 ok)
- Kristian Mul (Logius)
- Hans Overbeek (KOOOP)
- Jacobien Riezebosch (Firmground)
- Raph de Rooij (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)
- Anneke Sinnema (Fronteers)

Het onderzoek heeft plaatsgevonden van medio november 2020 tot medio januari 2021. Jasper Muskiet consultant en Arjen Brienens senior consultant, hebben het onderzoek in opdracht van het Bureau Forum Standaardisatie uitgevoerd. Han Zuidweg, Redouan Ahaloui en Annemieke Toersen van het Bureau Forum Standaardisatie (het secretariaat van het Forum Standaardisatie) waren namens hun organisatie betrokken.

Dit expertadvies geeft de uitkomst van deze expertinterviews weer. De procesbegeleiders hebben een concept van dit expertadvies aan de geïnterviewde experts gestuurd met verzoek om commentaar. Na verwerking van reacties vanuit deze experts is het rapport nogmaals toegestuurd aan de experts, afgerond en ingediend bij het Bureau Forum Standaardisatie ten behoeve van de publieke consultatieronde.

4 Toelichting standaard

Principe Universeel bevat een verzameling regels die bij de bouw en het onderhoud van een website of webapplicatie toegepast dienen te worden om de duurzaamheid en bruikbaarheid van (de content op) de website te bevorderen. Principe Universeel wordt doorgaans gebruikt in aanvulling op de toegankelijkheidseisen van WCAG 2.1. Deze vormen onderdeel van de verplichte standaard EN 301 549 voor de toegankelijkheid van overheidsinformatie op websites. Waar WCAG 2.1 de toegankelijkheid van de informatie dient (in het bijzonder ook voor mensen met functiebeperking), richt Principe Universeel zich vooral op bouwkwiteit, in het bijzonder structuur, vindbaarheid, duurzaamheid en onderhoudbaarheid van de informatie.

Principe Universeel maakte voorheen deel uit van de standaard Webrichtlijnen 2. Naar aanleiding van Europese regelgeving verving het Forum Standaardisatie Webrichtlijnen 2 eind 2016 door EN 301 549 (in Nederland bekend als 'DigiToegankelijk') op de 'pas toe of leg uit'-lijst. In Nederland werd gekozen voor 'minimum harmonisatie' bij toepassing van de regelgeving, waardoor Principe Universeel echt als aparte standaard en niet als onderdeel van digitoegankelijkheid werd gepositioneerd. Principe Universeel is toen verplaatst naar de lijst met 'aanbevolen' standaarden.

Waar Digitoegankelijk vooral eisen aan de toegankelijkheid van webcontent beschrijft, geeft Principe Universeel aanvullende richtlijnen voor de bouwkwiteit van de (content van) websites. De richtlijnen van Principe Universeel zijn echter afgelopen jaar niet meer geactualiseerd. Logius is als beheerder gestopt met het beheren van de standaard.

5 Toetsing van standaard aan criteria

Het Forum Standaardisatie hanteert vier hoofdcriteria om te bepalen of een standaard passend is voor de lijst aanbevolen standaarden:

1. Heeft de standaard toegevoegde waarde?
2. Zijn de standaard en het standaardisatieproces voldoende open?
3. Heeft de standaard voldoende draagvlak?
4. Is opname op de lijst nodig om de adoptie te bevorderen?

Ieder van deze hoofdcriteria heeft deelcriteria die beschreven staan in het document '*Toetsingsprocedure en criteria voor lijst met open standaarden voor indieners en experts*', te vinden op de website van het Forum Standaardisatie <https://www.forumstandaardisatie.nl/content/toetsen-van-standaarden>.

Dit hoofdstuk beschrijft per criterium het resultaat van de toetsing. Voor de volledigheid is tevens de beschrijving van elk criterium opgenomen.

5.1 Toegevoegde waarde

De interoperabiliteitswinst en andere voordelen van adoptie van de standaard wegen overheidsbreed en maatschappelijk op tegen de risico's en nadelen.

Waar WCAG 2.1 de toegankelijkheid van de informatie dient (in het bijzonder ook voor mensen met functiebeperking), richt Principe Universeel zich vooral op bouwkwaliteit, in het bijzonder structuur, vindbaarheid, duurzaamheid en onderhoudbaarheid van de informatie. Principe Universeel geeft bijvoorbeeld richtlijnen voor de semantiek bij de bouw van websites met HTML. Daarmee worden begrippen op een gelijke manier geïnterpreteerd. De standaard zou in potentie ook als richtlijn kunnen dienen voor de daadwerkelijke toepassing van andere standaarden zoals GeoPackage en UTF-8.

Echter is afgelopen jaren de standaard niet meer geactualiseerd. Een aantal richtlijnen heeft nog wel toegevoegde waarde. Zo gaat het bijvoorbeeld om duidelijk leesbare URL's, de laadtijd van sites en de beveiliging. Vanuit partijen is afgelopen jaren niet specifiek aandacht gevraagd voor het missen van deze richtlijnen.

Experts geven aan dat internationale concurrentie de bouwkwaliteit kan vergroten. Richtlijnen zoals Principe Universeel verhogen de drempel voor internationale partijen om zich in de Nederlandse markt te mengen. Er zijn geen vertalingen van de richtlijnen beschikbaar.

In potentie kan Principe Universeel een toegevoegde waarde zijn als aanvulling op de verplichte standaard WCAG 2.1 voor Nederlandse bedrijven. Echter, de standaard is al jaren niet meer geactualiseerd, waardoor de toegevoegde waarde momenteel te laag is om te handhaven op de lijst aanbevolen standaarden.

5.2

Open standaardisatieproces

De ontwikkeling en het beheer van de standaard zijn op een open, onafhankelijke, toegankelijke, inzichtelijke, zorgvuldige en duurzame wijze ingericht.

Logius is als beheerder gestopt met het beheren van de standaard Principe Universeel. Het Platform DigiToegankelijk richtte zich op de huidige standaard Digitoegankelijk (EN 301 549 met WCAG 2.1) en gaf geen prioriteit aan Principe Universeel. Experts geven aan dat de richtlijnen van Principe Universeel al vijf jaar niet geactualiseerd zijn. Bovendien is het specificatiedocument niet meer online beschikbaar.

De vakvereniging voor front-end ontwikkelaars Fronteers heeft aangegeven interesse te hebben om het beheer voor deze standaard over te nemen. Fronteers is afgelopen jaar lid geweest van W3C. Het is nog niet duidelijk of de vakvereniging op langere termijn zich kan committeren om als beheerpartij de standaard te onderhouden. Fronteers gaat graag met een werkgroep aan de slag om de richtlijnen opnieuw te actualiseren en als aanvulling op de standaard Digitoegankelijk van toegevoegde waarde te maken. Vier jaar geleden is dit idee op hoofdlijnen besproken in de expertgroep. Hier is toen geen opvolging aan gegeven. Naar aanleiding van dit expertonderzoek is het onderwerp opnieuw besproken. Twee leden van de vakvereniging hebben inmiddels aangegeven als leden van de werkgroep Webrichtlijnen trekker te willen zijn van de ontwikkeling van een nieuwe versie van het principe Universeel.

Dat is echter nog geen basis die stevig genoeg is om het beheer van deze standaard voor een langere termijn te borgen door Fronteers. Wanneer meer partijen hier wel vertrouwen in hebben, is het van belang om in korte tijd de richtlijnen voor het beheer van de standaard te implementeren, bijvoorbeeld de richtlijnen van BOMOS. We zien dit nog niet op korte termijn gebeuren, wat maakt dat we adviseren om de standaard van de lijst te verwijderen. Als het beheer goed georganiseerd is en ook aan de andere criteria voldaan wordt, kan de standaard opnieuw aangemeld worden.

Op basis van deze bevindingen voldoet Principe Universeel momenteel niet aan dit criterium.

5.3

Draagvlak

Aanbieders en gebruikers moeten voldoende positieve ervaring met de standaard hebben.

Een deel van de webbouwers en verenigingen van webbouwers geven aan graag de standaard terug te willen zien bij uitvragen van overheden om websites te bouwen. Het maakt websites, zoals is toegelicht in 5.2, begrijpelijker, duidelijker en robuuster. De richtlijnen van Principe Universeel zijn nu niet terug te vinden in een andere standaard (zoals Digitoegankelijk). Overheden geven aan het nut van de richtlijnen in te zien, maar ze niet als noodzakelijk te beschouwen.

De experts zijn het erover eens dat de standaard in de huidige vorm achterhaald en niet actueel is. De richtlijnen zullen geactualiseerd moeten worden. Afgelopen jaren is de aandacht voor deze richtlijnen ook steeds verder afgenomen. Partijen zullen eventueel ook kunnen volstaan met

richtlijnen rondom bouwkwaliteit die niet vanuit overheden aanbevolen (laat staan verplicht) worden via lijst open standaarden.

Op basis van het draagvlak hoeft de standaard niet direct van de lijst aanbevolen standaarden.

5.4

Opname bevordert adoptie

De opname op de lijst is een geschikt middel om de adoptie van de standaard te bevorderen.

Met de lijst wil het OBDO de adoptie van open standaarden bevorderen die voldoen aan de voorgaande criteria (toegevoegde waarde, standaardisatieproces en draagvlak).

- Met de pas-toe-of-leg-uit lijst beoogt het OBDO standaarden te verplichten als:
  - a. hun huidige adoptie binnen de (semi-)overheid beperkt is;
  - b. opname op de lijst bijdraagt aan de adoptie door te stimuleren (functie = stimuleren).
- Met de lijst aanbevolen standaarden beoogt het OBDO standaarden aan te bevelen als:
  - a. hun huidige adoptie binnen de (semi-)overheid reeds hoog is;
  - b. opname op de lijst bijdraagt aan de adoptie door te informeren en daarmee onbedoelde afwijkende keuzes te voorkomen (functie = informeren).

Zoals genoemd in hoofdstuk 4, maakte Principe Universeel voorheen deel uit van de standaard Webrichtlijnen 2. Naar aanleiding van Europese regelgeving is deze vervangen en is Principe Universeel als aparte standaard verplaatst naar de lijst aanbevolen standaarden.

Waar Digitoegankelijk vooral eisen aan de toegankelijkheid van webcontent beschrijft, geeft Principe Universeel richtlijnen voor de bouwkwaliteit van de (content van) websites. De richtlijnen van Principe Universeel zijn echter afgelopen jaar niet meer geactualiseerd. Logius is als beheerder gestopt met het beheren van de standaard

Als aanbevolen standaard heeft Principe Universeel afgelopen jaar geen hogere adoptiegraad gekregen. Integendeel, het gebruik van de standaard is afgenomen. De principes zijn niet meer actueel. Mogelijk is na actualisering van de standaard, de aanbevolen lijst een goede manier om de adoptiegraad te verhogen.

Op basis van deze bevindingen, kan de standaard van de lijst aanbevolen standaarden verwijderd worden.

6 Advies

We adviseren Principe Universeel te verwijderen van de lijst aanbevolen standaarden. De toegevoegde waarde is afgelopen jaren voldoende gebleken, maar niet in de huidige status van de standaard. Principe Universeel wordt niet meer beheerd en de partij (Fronteers) die interesse heeft getoond om het beheer op zich te nemen is niet op korte termijn klaar om te voldoen aan de beheerrichtlijnen voor een open standaard. Het draagvlak voor de standaard is momenteel laag, mede vanwege de achterhaalde richtlijnen. Dit draagvlak kan na actualisatie vergroten.

Aanvullende adviezen:

- We adviseren het Forum Standaardisatie en Logius om Fronteers te ondersteunen bij de ontwikkeling als eventuele beheerpartij voor de standaard Principe Universeel
- We adviseren Fronteers om de standaard opnieuw aan te melden voor de lijst open standaarden, wanneer
  - o De richtlijnen geactualiseerd zijn.
  - o Uit de community en vanuit overheden blijkt dat er draagvlak is voor de standaard.
  - o Het beheer goed georganiseerd is.